

ДЕМОГРАФСКИ ПОЛИТИКИ ПРЕЗ ПЕРИОДА ХІХ-ХХ ВЕК

НАСЕЛЕНИЕ

Том 37, Книжка 5, 2019, 903-914

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

СОФИЙСКОТО СТУДЕНТСКО ВЪЗДЪРЖАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО – ФОРМИРАНЕ И ДЕЙНОСТ ВЪВ ВРЪЗКА С ПОНИЖАВАНЕ СМЪРТНОСТТА НА НАСЕЛЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ (1922-1939 Г.)

Борис БОЕВ

*Институт за изследване на населението и човека,
Департамент Демография
Българска академия на науките*

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1113, ул. „Акад. Бончев“, бл. 6

borisboev84@gmail.com

***Резюме.** Настоящата статия представя софийското Студентско въздържателно дружество (СВД) в контекста на борбата за понижаване смъртността на населението в България в годините между двете световни войни. Във връзка с това се изследват идеите, организацията и популярността на СВД, както и влиянието му за понижаване смъртността на населението в страната. Проучването се основава преди всичко на сведения, извлечени от спомени на дейци на СВД, от материали на дружеството, както и на данни, събрани от архива на МВР.*

Ключови думи: Студенти; Въздържателно движение; Смъртност; Алкохолизъм; България 1918-1939.

Статията да се цитира по следния начин:

Боев, Б. (2019). Софийското студентско въздържателно дружество – формиране и дейност във връзка с понижаване смъртността на населението в България (1922-1939 г.). *Население*, Том 37, Кн. 5, 903-914. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Б. Боев, 2019

Статията е постъпила през м. януари 2019

Приета за публикуване през м. юли 2019

Публикувана онлайн през м. декември 2019

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

DEMOGRAPHIC POLICIES IN THE PERIOD XIX-XX CENTURY

NASSELENIE REVIEW

Volume 37, Number 5, 2019, 903-914

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

SOFIA STUDENTS' TEMPERANCE SOCIETY – ESTABLISHMENT AND ACTIVITY IN RELATION WITH THE REDUCTION OF POPULATION MORTALITY IN BULGARIA (1922-1939)

Boris BOEV

*Institute for Population and Human Studies,
Department of Demography
Bulgarian Academy of Sciences*

BULGARIA, Sofia 1113, Acad. Georgi Bonchev St., bl. 6

borisboev84@gmail.com

Abstract. *This article introduces the Sofia Students' Temperance Society (SSTS) in the context of the struggle for reduction of the mortality of the Bulgarian population in the years between the two world wars. In this connection the ideas, organization and popularity of the SSTS are being investigated, as well as its impact on the reduction of the mortality of the population in the country. The research is based predominantly on information taken out of memories the SSTS activists, from materials of the society itself as well as on data collected in the archives of the Ministry of Interior.*

Keywords: Students; Temperance movement; Mortality; Alcoholism; Bulgaria 1918-1939.

The article can be cited as follows:

Boev B. (2019). Sofiiskoto student'sko vazdarzhatelno druzhestvo – formirane i deinnost vav vrazka s ponizhavane smartnostta na naselenieto v Bulgaria (1922-1939 g.) [Sofia Students' Temperance Society – establishment and activity in relation with the reduction of population mortality in Bulgaria (1922-1939)]. *Nasselenie Review*, Volume 37, Number 5, 903-914. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© B. Boev, 2019

Submitted – January 2019

Revised – July 2019

Published – December 2019

The author has read and approved the final manuscript.

Първите две десетилетия на XX в. са периодът, в който се констатират високи нива на смъртност сред населението на България (табл. 1).

Таблица 1
Раждаемост и смъртност в България (1900-1920)

Година	Брутен коефициент на раждаемост	Брутен коефициент на смъртност
1900	42,3	22,6
1901	37,5	23,1
1902	38,8	23,8
1903	41,0	22,7
1904	42,4	21,2
1905	43,5	21,8
1906	44,0	22,3
1907	43,6	22,3
1908	40,5	24,3
1909	40,6	26,6
1910	41,7	23,2
1911	40,2	21,5
1912	40,7	20,6
1913	25,7	29,0
1914	45,1	20,7
1915	40,2	20,0
1916	21,3	20,8
1917	17,2	21,2
1918	21,2	32,0
1919	32,8	20,2
1920	39,9	21,4

Макар че основна причина за това са последиците от войните, в които участва страната, определено въздействие върху този процес оказва и разпространението на редица нездравословни навици като алкохолизъм, тютюнопушене и др. Срещу тези допълнителни фактори след края на Първата световна война в страната се подема активна кампания като форма за понижаване на смъртността на населението. Като част от това обществено движение възниква и се утвърждава и столичното Студентско въздържателно дружество (СВД). Неговата история остава почти неразработена, като се изключат откъслечните споменавания в изследванията, посветени на Българския общ народен студентски съюз (Мичев и Колев, 1960: 135-136; Тодорова, 1988: 104). Целта на насто-

ящия доклад е да представи софийското Студентско въздържателно дружество в контекста на борбата за понижаване смъртността на населението в България в годините между двете световни войни. Във връзка с това задачите, поставени в изложението, са:

- Да се проучат идеите и да се определи доколко обусловените от тях направления на дейност на СВД имат успех в преодоляване високите нива на смъртност на българското население;
- Да се изследва постигната организираност и популярност на СВД, и доколко допринася тя за активната борба за понижаване смъртността на населението в страната.

Разработката се основава преди всичко на сведения, извлечени от спомени на дейци на СВД, от материали на дружеството, както и на данни, събрани от архива на МВР.

Хронологичната рамка на изследването се обуславя от годините, обозначаващи възникването и прекратяването на съществуването на СВД.

Студентското въздържателно дружество възниква през 1922 г., но появата му е предшествана от редица други проявления на въздържателното движение в България.

Първите наченки се свързват с дейността на американските евангелски мисионери. Двама от тях правят опит да създадат „въздържателна дружина“ в Самоков още през 1879 г. Тези „първи искри на трезвостта“ в България не успяват да спечелят популярност и заглъхват без особен успех (Научен сборник, 1937: 9). В периода до Балканските войни понятието „въздържател“ е само синоним на протестант. Нещо повече:

„За тогавашното време беше непонятно напълно здрав човек да бъде въздържател, ако не е евангелист“ (Научен сборник, 1937: 10).

Извън дейността на евангелските мисионери, първият български „пионер“ на въздържателното движение е учителят Христо Димчев. В останените от него спомени се разказва как през 1905 г. създава първата „ученическа въздържателна дружинка“, в село Голямо Малово, Царибродско. Христо Димчев пише:

„През 1905 г. бях учител в с. Голямо Малово, Царибродско. Млад, идеалист, пълен с розови мечти и ентузиазизиран, аз изгарях в желанието си да бъда полезен на своя народ, да допринеса нещо за освобождението му от предрассъдъци и невежество, които замъгляваха погледа му, пречупваха устрема му към по-добри дни. В Голямо Малово останах поразен от страшната мизерия и алкохолизъм, в които тънеше населението. Често си задавах въпроса: мизерията ли поражда алкохолизма или алкохолизмът – мизерията? Като че между двете има една неизменна връзка, за да се увеличат страданията на народа. След дълги съмнения и търсения реших твърдо, че с алкохолизма трябва да се отпочне борба: смела, неотстъпна, безпощадна. Окуражиха ме противоалкохолните брошурки на д-р Кларк и един позив, издаден от един училищен инспектор, чието име в тоя момент не си спомням“ (Научен сборник, 1937: 9).